

Jõulumõtisklus 2004

Lõppemas on aasta numbriga 2004. Igal vallaelanikul on selles aastas oma rõõmud-mured, kordaminekud-ebaõnnestumised. Järgnevalt mõtted, mis tekkisid mööduvale aastale vallavalitsuse poolt tagasi vaadates.

Vald on eelkõige inimesed ja paljude inimeste meie elu kujundava ja mõjutava tegevusega oleme harjunud ning peame seda endastmõistetavaks. Kuna alljärgnev on rohkem sellest, mis oli möödavas aastas eriline, mida tehti lisaks tavapärasele, siis tahan kõigepealt tänada kõiki neid, kes oma igapäevategevusega loovad seda, mis meil vallas väärtuslikku on, mis annab olemasoleva elukvaliteedi ja vallale näo.

Omavalitsuse(te) suurim tegevusvaldkond on haridus. Kindlasti oli aasta üheks tähtsündmuseks Tõstamaa kooli 1996. aastast kestnud remondi lõpetamine. Remont toimus enamasti küll suvevaheajal, kuid osaliselt ka õppetöö ajal ja häiris kindlasti kooli normaalset tegevust. Samas muutus maja järk-järgult paremaks ja pikk protsess andis parema tulemuse, kuna oli võimalik vältida eelmisel etapil tehtud vigu ja oli aega otsida parimaid lahendusi. Mitmes mõttes keerulise ehitustegevuse tulemusena on meil nüüd riigi üks omapärasemaid (mõned ütlevad ka ilusamaid) kaasaja nõuetele vastavaid koole. Osakem seda hinnata ja tehtud hoida.

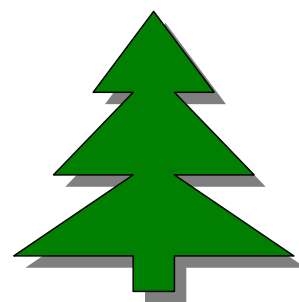
Teine keeruline 2004. aastal lõpulejõudnud tegevus hariduses oli valla koolivõrgu ümberkorraldamine. Muutused olid ebapopulaarsed, vastuseisu tekitavad kuid tänases situatsioonis möödapääsmatud normaalseks haridusteenuse jätkamiseks. Hindan väga, et suutsime selles protsessis jääda suhteliselt üksteistmõistvaiks. (järg lk.2)

TÄNU

Tõstamaa suusaraja korrastustalgutele tuli oodatust neli korda rohkem inimesi. Täname Mari ja Mihkel Lühistet ning Raido Valgevälja.

Spondiklubi

(algus lk. 1)

Tegelikuks võtmeküsimuseks ümberkorraldustes on õpilastranspordi võimalused. Uus õpilasbuss, lisaks liinibussidele õpilasliinid Varblasse, Pootsi, kaks liini Tõhelasse, liinide pikendamine Rammukasse ja Virunasse on muutnud viimastel aastatel koolitee tunduvalt lapsesõbralikumaks.

Kui eelnev on tingimuste loomine, siis kõige tähtsam on ikkagi hariduse kvaliteet. Mööduv aasta rõõmustas võrreldes eelmistega edukamate riigiexamite ja tasemetööde tulemustega, eduka osalemise ja heade kohtadega mitmetelt konkurssidelt-võistlustelt. Tulemuste taga on eelkõige õpetajate hea töö ja mittepiirdumine ainult tunnis tehtavaga. Lugeses kooli kroonikat, olin üllatunud tunnivälise tegevuse paljususest.

Eelnev positiivsus ei muuda olematuks probleeme: osa laste kodune kasvatamatus, sotsiaalprobleemid, mõnel alal pole õpetajat, võimlaprobleem, vähene õpilaste arv keskkooliosas. Samuti on järgnevate aastate valla hariduselu märksõnadeks eelkõige õpetajate, huvihariduse korraldus, elukestev õpe ja lasteaias arendamine.

Teine valdkond, mida oleme viimastel aastatel prioriteediks pidanud, on **munitsipaalteed**. Möödunud aastal oli olulisim, et suutsime keeruka asjajamise tulemusena avada Alu karjääri. See oli eelduseks, et Teedevalitsus remondiks Tõhela tee. Tulemus peaks olema tunnetatav kõigile tee kasutajatele. Kuigi ka Alul olid karjääri avamise ja kruusa purustamiskulud, võimaldas lühem transport vedada ka vallateedele oluliselt rohkem kruusa. Seda prioriteedina just Tõhela teele, sest eelnevatel aastatel pole seal kavandatava karjääriavamise tõttu kruusakatte parandusi tehtud. Korrastati Kanamardi, osaliselt Teoste, Järve, Saeveski-karbiküla ja Vana-Alu teed. Veel remonditi teid Rammukas, Kavarus, Riidal, Laol ja Väratis. Teedel tehti sai teoks tänu heale koostööle Teedevalitsuse, Tõstamaa Teemeistripiirkonna ja uue ettevõtja Margus Tuulmehega.

Et saada järgmistel aastatel riigilt raha teede korrashoiuks, peavad munitsipaalteed olema mõõdistatud. Ka see töö saab aasta lõpuks tehtud ja 108 km munitsipaalteid registreeritud kantud. Muutunud ideede tõttu lükkus tänavu kavas olnud Tõstamaa bussijaama korrastamine järgmisesse aastasse.

Kultuuritegevuses oli aastaid tagasi probleemiks, et inimestel pole kohapeal piisavalt kultuurialast tegevust. Lugeses mööduva aasta valla kroonikat, võib nentida olukorra olulist paranemist. Koostöös mittetulundusühingute-külaseltsidega on vallas tegevust nii palju, et igale poole ei jätku enam osalejaid.

Rõõmustada võime, et meil on jätkuvalt vallas kvaliteetset teenust pakkuvad perearstikeskus, apteek, side- ja postisüsteem, teemeistripiirkond, päästeamet ja politsei.

Ettevõtlus on piirkonna elujõulisuse määrajakaks. Omavalitsus saab siin vaid kaudselt kaasa rääkida. Arvutused näitavad, et piirkonna heaks toimimiseks on kohapeale juurde vaja ca 200 töökohta. Kuidas seda saavutada, selleks häid näiteid-retsepte pole. Ühe julge ideena loodame luua endise sovhoosi tootmispiirkonda tööstusküla ja tuua sinna ettevõtlusinkubaatori ja tugiteenuste toel töökohti loovaid ettevõtjaid. 2004. aasta algul koostasime selleks töömahuka europrojekti struktuurifondide ettevõtmisfondile. Taotlus läbis küll finantseerimise kvaliteedinõuded kuid ei osutusnud väljavalituks. Kuna palju eeltööd on tehtud, jätkame taotlemist otse struktuurifondidest.

Tunnustust väärivad kõik need, kes maa oludes toimetulevalt ettevõtlusega tegelevad, endale ja teistele seeläbi tööd annavad.

Põllumajanduses vähenes oluliselt harimata põldude arv. Vallas on ligemale paarkümmend toime tulevat ja arenevat talu. Arengut ja investeringuid silmas pidades oli positiivne endise Tõhela oü omanikuvahetus. Kihnu väina merepargi ja loomapidajate tegevuse tulemusena karjatati sel suvel taas ca 200 ha rannaniidul.

Metsamajanduses oli väga negatiivne Exwoodiga toimunu. Jätkuvalt tegutseb puidu alal 7 ettevõtjat. Ilmselt on puidust toodete valmistamisel potsensiaali veel küll ja ühe metsamehe tabava ütluse kohaselt on tulevik on nende, kes saevad vähem ristipidi ja rohkem pikuti (valmistavad tooteid). Taltsi talus, mis on riigi suurimaid erametsaomanikke, toimus suvel Eesti erametsaomanike kokkutulek.

Kalanduses on seoses kalavarude, püügilubade ja turgudega väga segane seis. Kaluri ametit pidas möödunud aastal 30 vallaelanikku. Uuest aastast ei ole enam seadusandluses mõistet "piiratud kalapüügiõigusega kalastaja". Valla üks võimalusi – kalatöötlemine, on jätkuvalt kasutamata.

Puhkemajanduses tegutses 2004. aastal 13 ettevõtjat ja see ala oli töödandjaks 20 inimesele. Tunnetatav on, et piirkonda on vaja turismialast tegevust ja ühisprojekte koordineerivat institutsiooni. Aastaid on kavandatud Kihnu väina merepargi turismi- projekti teostamist kuid kahjuks pole see käivitunud. Üritame uue aasta algul taas.

Kaubanduses rääkides võib rõõmustada Teeristi poe taasavamise üle. Suurim aasta jooksul kerkinud probleem on, et Tõhelas pole poodi juba pea pool aastat. Aasta alguse raskused on ületanud vallas väga vajalik ettevõtte bensiniijaam.

Omaalgatuslik tegevus ehk kolmas sektor on omandamas ühiskonnas üha kaalukamat rolli ja rõõm on tõdeda, et Tõstamaa vald on selles väga aktiivne. Möödunud aastal tegutses vallas üle 20 mittetulundusühingu-seltsingu, lisades oma tegevusega kohalikule elule värvi ja huvitavaid võimalusi. Ilmselt on paljud osa saanud Tõhela, Seliste, Pootsi, Manija ja Ermistu külade omanäolisest ühistevõimusest. Suure tunnustusega omistati Seliste küla tegemistele Pärnumaa aasta küla tiitel.

Piirkond on nii edukas kui on selles tegutsevad avalik-õiguslik, era ja kolmas sektor. Küsimusele, milline oli valla elukvaliteet aastal 2004, on igal inimesel oma vastus. >>>

Omavalitsuste toimetuleku-uuring asetas Tõstamaa 119. kohale (241 omavalitsust). Rõõmustada võib, et liigitusime toimetulijate hulka. Et kõrgemal võiksime olla, tunnetab igauks ilmselt isegi.

Elukvaliteet sõltub eeskätt meist endist. Peatselt jõuluvanale oma soove esitades peame olema

valmis küsimuseks, mida ise oleme soovitu saavutamiseks teinud.

Jõulu-aeg on ka soovimiste aeg. Vallavanemana on järgmiseks aastaks palju soove. Ilmselt on Jõuluvana vastus, et kõik on võimalik kui seda ise väga tahate ja selle nimel ise pingutate.

Soovin kõigile ilusat jõulu-aega ja julget pealehakkamist, optimismi, tegutsemistahet ning soovide täitumist eesootaval 2005. aastal.

*Toomas Rõhu
vallavanem*

Lasteaia lood.

Novembrikuu jooksul on lasteaia toimunud mitu huvitavat üritust. Isadepäeva tähistasime 12. novembril. Hommikul tulid meile külla **Alberti** ja **Teele** vanaisad **Jaak Lumera** ja **Endel Tõnisson**. Vanaisadel ju aega natuke rohkem kui isadel. Onu Jaak tutvustas

lastele elektriku töövahendeid. Põnev oli, sest ise sai ka natuke proovida ja katsetada. Hoiatus - elekter on ohtlik ja võib tappa - püsib ehk nüüd paremini meeles. Vanaisa Endel rääkis aga saali näitusele toodud isade tööriistadest. Ja eksponaate oli igasuguseid, mõned isegi päris vana-vanaisade aegsed.

Seejärel läksime Päästeametisse tuletõrjeautosid vaatama. Onud lubasid meil autokabiinidesse minna ja panid sireenid tööle. Päris väikesed said **Magnuse** isa autoga lasteaeda tagasi. Öhtul toimus isadepäeva pidu.

23.novembril oli meil tervisepäev. Sel aastal pöörasime suuremat tähelepanu piimale ja piimatoodetele. Külla tuli Tallinna Piimatööstuse müügi-esindaja **Reet Ojamets**. Saalis kepsutas ka vallatu turbolehm. Kõigepealt näidati meile piimatööstuse toodangut, seejärel toimusid võistlused. Auhindadeks jagati kohukesti, kohupiimakreeme, pudinguid ja jogurteid. Koos laulsime "Hopp, Johanna" viisil tehtud piimalaulu, tantsisime limbot. Täname **Rasmuse ja Ave ema**, kes maitsvat rullbiskviiti küpsetas. Sel päeval said lapsed veel jogurtitarretist ja omatehtud küpsisetorti. Mudilased saavad iga päev piima juua ja neile maitseb see päris hästi. Vahel teeme piimakokteili ja maitsestatama jogurtile lisame mahla.

25.novembril olime kõik kadrid ja mängisime ning tantsisime saalis.

29.novembril kohtusime aga Tõstamaa kirikus õpetaja **Tiina Jannoga**. Lihtsalt ja lastepäraselt rääkis ta lastele Jeesuse sünniloo ja palus neil olla kannatlikud ja oodata jõulude saabumist. Kirikus laskisime süüdata oma adventitule ja toime selle lasteaeda.

Klounid Pim ja Pom tulevad lapsi lõbustama 16.detsembril kell 11.30.

Lasteaia jõulupeod toimuvad järgmiselt:

21.dets. kell 16.00 - nooremas rühmas,
22.dets. kell 16.00 - vanemas rühmas ja
23.dets. kell 16.00 - keskmises rühmas.
Loodame, et jõuluvana külastab ka kõiki teisi lapsi ja miks mitte täiskasvanuidki.

Jõulurahu südameisse...

Doonorlus Pärnumaal

Doonorlus on ladinakeelsest sõnast "donare" tuletatud mõiste, mis tähendab annetamist, heategevust või kingituse tegemist. Terve inimene – doonor annetab verd või organi vabatahtlikult inimesele, kes seda vajab. Veredoonorluse arendamise ja propageerimisega tegelevad Eestis verekeskused.

Haiglate verevajadused viimastel aastatel on kasvanud. Tehakse järjest keerulisemaid operatsioone, palju on avariisid kus inimese aitab elule tagasi tuua doonoriveri. Iga doonoriveriga päästetakse kellelegi väga kalleid inimesi, kellele elu läheb edasi.

Eestimaal koguvad verd ja valmistavad verekomponente neli verekeskust: Põhja- Eesti -, SA Tartu Ülikooli Kliinikumi-, SA Pärnu Haigla ja Kohtla-Järve Keskhaigla verekeskused

Vere loovutamine on vabatahtlik ja tasuta. Pärnumaal oli

2003.a.3950 doonorit, kes loovutasid verd 6296 korral. Esmakordselt elus andis verd 1052 doonorit. Peaaegu pool varutud verest kogutakse väljasõitudel. Doonoriks sobib iga terve inimene vanuses 18-65 aastat kehakaaluga üle 50 kg. Esmakordselt saab doonorlusega alustada 60 eluaastani. Minimaalne aeg kahe vere loovutuse vahel on kaks kuud. Soovitav on naistel loovutada verd 2-3 korda aastas, meestel 3-4 korda.

Iga doonoriveri kontrollitakse iga kord viirusnakkuste – HIV1,2, hepatiit B, hepatiit C kandluse ja süüfilise esinemise suhtes.

Juba enne vereandmist läbib doonor meditsiinilise läbivaatuse, kus määratakse ka doonorivere hemoglobiini sisaldus, mis peab meestel olema 135 – 180 g/l, naistel 125 – 165g/l.

Verevõtmise protseduur on lihtne, kestab ainult 6-7 minutit.

Pärnu veretalituses on tihe koostöö Pärnumaa ettevõtete ja asutustega. Mõõdas on need ajad mil nii mõnegi ettevõtte juht ei tahtnud kuulda doonoripäevade korraldamisest oma ettevõttes. Praeguseks on mitmeidki meeldivaid näiteid, kus ettevõtte juht ise helistab ja teeb ettepaneku doonoripäeva läbiviimiseks kohapeal.

Doonorite väärtustamiseks on Pärnus korraldatud doonorite austamise üritusi nagu näiteks vabariigi Presidendi poolt ordenite ja medalitega autasustatud doonorite vastuvõtt Pärnumaa maavanema poolt, doonorite austamine teatris Endla käesoleva aasta veebruaris. Pärnu doonorid on alati osa võtnud vabariiklikul tasemel korraldatud üritustest ja seda tänu meie vähestele austatud sponsoritele. Eestis on doonorluse toetamine sponsorite poolt senini veel avastamata valdkond samas kui Euroopas on doonorluse toetamine

vägagi levinud nähtus ning ettevõtetele pigem auasi. Hindamatu panuse veredonorluse propageerimiseks ja toetamiseks Doonorite endi sooviks oleks et rohkem korraldataks üritusi, mis hõlmaksid doonorlusealast õpet ja seltskondlikku osa ja et kujuneksid välja doonororganisatsioonide traditsioonid. 2003.a.suvel toimus Prantsusmaal ülemaailmne noorte doonorite foorum,

kust võttis osa ka Pärnu doonor Marek Lensment. Foorumil jäi kõlama mõte et just noored ongi need, kellest sõltub väga paljuski doonorluse edasikestmine ja arenemine

Lp. pärnumaalased: Meie hulgas on palju inimesi, kellest võiks saada elupäästjad. Doonorlus on heategevus, sellega saaksid hakkama paljud. Pärnumaa doonorlus areneb edasi

ainult siis kui leidub piisavalt vabatahtlikke ideelisi inimesi, noori ja vanu, kes näitavad ise eeskuju ja räägivad oma kogemustest.

Tule doonoriks!

SA Pärnu Haigla veretalitus

A.Tiik

KINOÕHTU Tõstamaa Rahvamajas teisipäeval 11. jaanuaril 2005

Kell 18.00 pilet 20 kr.

Karlsson på taket

Väikevend on üksildane 7-aastane poiss, kes elab oma perega Stockholmis. Tema suurim soov oleks saada endale üks armas kutsikas, sest tal ei ole mitte kellegagi mängida. Väikevenna õde ja vend ei viitsi poisiga enam mängida ja ka vanemad ei mõista tema üksindust. Kuid ühel päeval kargab aknast sisse parajalt paks ja parimates aastates Karlsson, kes oskab lennata ja kellel on katusel väike maja. Sellest päevast algavad Väikevenna elus seiklused, mida ta iial poleks osanud ette kujutada. Südamliku joonisfilmi kunstnik on Ilon Wikland, Astrid Lindgreni raamatute illustreerija.

Film on dubleeritud eesti keelde ning sellele on andnud Lembit Ulfsaki käe all oma hääle tuntud eesti näitlejad.

Norra-Rootsi 2002

Režissöör ja stsenarist: Vibeke Idsøe

Tootja: Svensk Filmindustri

Dublaaži režissöör: Lembit Ulfsak

Hääled: Dajan Ahmet (Karlsson), Eva

Püssa (Väikevend), Ines Aru (Preili

Sokk), Lembit Ulfsak (onu Juulius ja

Rulle), Tõnu Mikiver (Isa), Maria

Klenskaja (Ema), Margus Tabor (Fille

), Evelin Pang (Bettan), Andero Ermel

(Bosse)

Filmi pikkus: 1 tund 16 minutit

Eesti keeles, venekeelsete subtiitritega

KARLSSON KATUSELT

Kell 20.00 pilet 25 kr.

Buddy
Happy Endings, Norra 2003

See lugu sõprusest, armastusest ja kuulsusest räägib 24-aastasest Kristofferist, kes teenib elatist plakatite kleepijana. Muretu noormehe vaikne elu muutub päevapealt, kui tema sõbranna Elisabeth otsustab Kristofferi asemel oma ülemuse kasuks. Noormehe väike ja turvaline maailm kukub kokku. Kuid ühel päeval satuvad Kristofferi videopäevikud populaarse teleshow „Karsten Tonight“ tootjate kätte. Juba mõne nädala pärast on Kristofferi elu kogu ilmarahva silme ees: televaatajate meelt lahutavad juhtumised Kristofferi, tema südamesõbra Geiri ja

arvutigraafikust korterinaabri Stig Inge elust. Kristofferi tulevik näib küllalt roosiline – kõik on huvitatud tema soosingust.

Režissöör: Morten Tyldum

Stsenarist: Lars Gudmestad

Operaator: John Andreas Andersen

Tootja: Happy Endings

Osatäitjad: Nicolai Cleve Broch, Aksel

Hennie, Anders Baasmo Christiansen, Pia

Tjelta, Janne Formoe

Festivalid ja auhinnad: Varssavi, Karlovy

Vary, PÖFF

Norra keeles, eesti- ja venekeelsete

subtiitritega

Filmi pikkus: 1 tund 40 minutit

SEMU

KEHAKEEL Lilian Glassi raamatu põhjal koostanud Thule Lee

Distants.

-kellegi poole või eemale kaldumine: meeldivus/ mitte meeldivus või avatus/ hirm
-liiga lähedal seismine/kaugel seismine: võim, süüdimatus / ei taha lähedust, ohutunne
-mida mõjukam inimene, seda suurem füüsiline ruum, mida vähem enese-

kindlam inimene, seda väiksem füüsiline ruum.

Jäljendamine-tõmmed

Kõikumine-ärevust, ebamugavust

(rahustavad end)

Nihelmine-närvilisus, ei taha selles

kehas viibida.

Pea.

Kallutamine-maksimaalne tähelepanu

Jõnksutamine-miski ei meeldi (pidev)

Koogutamine-kavatsus meelitada, ebakindlus

Langetamine kurbus, masendus,

ebakindlus (ka austus osades kultuurides)

Ettelükkamine-valmistub rünnaku

vastuvõtuks

Kratsimine-segadus, pole kindel

Õlgade kehitamine-ei räägi tõtt (katse

näida hooletu)

>>>>>

<<<<<

Rüht (tunded teiste suhtes)

Sirge-kindlus, ei kontrolli end, tähelepanu keskendub rohkem teistele, avatus, meeldivus.
Lõntsis-kurbus, depressioon, koorem, elust tagandamine
Ettepoole (kael ette)- on hetkel vihane
Paindumatu-ebasõbralikkus, paindumatus, peab end paremaks
Poosetav-ebakindel, tahab end näideta, et kõik keerleks tema ümber
Suletud-(käed ja jalad)-sina ei meeldi talle, ei nõustu sinuga
Neutraalne-äraootav, pole mingit seisukohta võtnud
 Tüdinud (pea ja keha ära pööratud).

Käed (tunded)

Ristatud-ebamugavus, vajadus end kaitsta (või oma seisukohta), suurel määral varjab
Puusas-ülim enesekindlus, sõltumatus, väljakutsutud ülbus
Avatud süli-avatus, usalduslikkus
Käega vehklemine-emotsionaalsus (või ka konkreetne viha)

Käelabad.

Peidetud-varjab midagi
Vihased(rusikas)-pöidla rusikas hoidmine, hirm, mure
Kokkusurutud, pinges, kusagilt kinni hoidvad-valelikud
Kui tugevasti oma kätt krampi tõmbab, käeselga näitab-kinnisust eksponeeriv
Ausad käed-peopesa näha, sõrmed sirged -avatus, huvitatud teistest
Väljendusrikkad käed-hoogsad z'estid, vehkimine-üliemotsionaalne, patrioot, kirglik usk asjasse
Jonnakad käed-jäik põial sirgete sõrmedega või rusikas- oma seisukoha juures, ei tagane
Rahutud käed- lauale trummeldavad, esemete sõrmitsemine, juustega mängimine, kannatamatus, vajab tuge, ebakindlus, närvilisus
Pingestatud käed- küünte vigastamine, närimine, näppimine, käte väänamine, nendega siblimine- ärevus, pinge (ka viha frustratsioon)
Tüdinud- põialde keerutamine, sõrmed põimitud- tüdimus, muserdatus
Muretud- käe liigutamine jõuline, väljapeetud, kuid sujuv ja mitte mehhaaniline. Põimituna kukla taga, küünarnukid laiali- kindluse tunne, muretus, sundimatus
Enesekindlad- sõrmeotsad koos – õpetajad, vaimulikud, advokaadid, head läbirääkijad

HÄÄL

Mõjutajad: ajuhäired (vanus, haigused), lõua väärareng, hammaste ja suulae väärareng, kitsad ninakäigud, kuulmis-häired (r, s, z –valesti), aktsendid, dialektid, kultuur (kõne kiirus, kõrgus, rahulikkus), haigused (häälepaelad, hingamisteed), narkootikumid (uinutid, heroiin- aeglane ja raske kõne; amfetamiin jt.- kiire kõne)
 Parim on sügav, kõlav, innukas kõne.

Hääle kõrgus

Liiga kõrge-seksuaalsuse varjamine või ebakindlus, nõrkus, allasuruv, jääkviha, hirm

Liiga madal (pingutatud)- meestel enesekindlusetus

Hääle tugevus

Liiga vaikne- vajadus tekitada arvamus, et sa oled pelglik, tagasihoidlik, malbe – ka tähelepanu võitmiseks, seesmine sügav kurbus või viha, jõupuudus

Liiga vali- tähelepanu vajadus, vaenulikkus, auahnus, võimuiha, viha.

Hääbumine lause lõpus- ei vii alustatud lõpuni, jõud raueg kõiges, vale hingamine

Hääle omadused

Värisev hääle- mure sellest, mis teised arvavad, hirm elu ees (lisandub lapiline, punane nägu)

Ründav hääle-agreesiivsus, auahnus, võitlushimu, otsivad vastast

Vinguv (ninahääle)- sageli arukam kui arvatakse

Karm, kare hääle- viha, riukukk, türann

Õhkav (võrgutav)hääle – üritab kedagi ära kasutada, teda ei usaldada

Pöörane, hullunud hääle (kuulipilduja) – võimukas, kontrolliv, tahab olla tähelepanu keskmes, ego, pole kaastunnet

Liiga kiire kõne- viha, kardavad, et teised ei huvitu sellest, mis neil öelda on
Ärritunud toon- viha, riikus (neid tasub vältida)

Raiuv, katkendlik toon lühikesed

laused –pedantne, range, üleolev, pinges, kriitiline

Ninahääle (jäiga lõuaga)- pinge, üleolevus, kitsidus

Igav, elutu hääle- osavõtmatu, eemalolev, pinges, kammitsetud, pole kursis kehtiva atmosfääri, peegeldab teatud depressiooni, sisemist kurbust, kardab, et keegi saab teada tema tunnetest

Mesimagus hääle – kahekeelsus, reetlikkus, sisemine viha

Hääle kõrgeneb lause lõpus- puudu enesekindlusest, kindla grupi harjumus

Liiga aeglane, kaalutletud toon- madal enesehonnang, ei taba teiste tundeid, sisemine kurbus.

NÄGU

Üllatunud- silmavalge näha pealtpoolt iirist, alalõug alla, huuled avatud

Hirmunud- pärani silmad, otsib “ohu” liikumist. Alalõug koos silmadega liiga pingul, kulmud tõstetud

Vihane- põrnitseb viha objekti, vaade pingestatud, üla-ja alalõug pingul
Põrnitsev- seksuaalne lähenemine, vaenulik (sepitseva inimese kontrollitud vaade)

Silmad

Kahtlevad- silmad kitsenevad, laup kipras, kulm kerkib ka siis kui inimene pole kindel

Hämmingus-silmad tõstetud, põrnitsevad lage

Häbelikud-vaatab silmanurgast, väldib pilkkontakti

Kurb või häbistatud pilk – vaatab alla, kulmud kipras

“Ma ei teinud seda” silmad- valetaja väldib pilku, tõerääkija silmside on tugev ja otsene. Lihased silma ümber lõdvestunud, pilk vankumatu, kindel.

Tõmblevad silmad- spasmid, mis on tingitud stressist, kurnatusest

Vältivad silmad- sa ei meeldi, ta ei huvitu sinust, ei suuda sulle vastu astuda, kardab sind, valetab.

Kulmud

Õrnalt kerkivad kulmud (et silm rohkem avaneb)- inimene on sinust huvitatud

Kortsus kulmud (tõstetud ja üksteise poole venitatud) – tekib tegelikult sellest, et püüab kulme samaaegselt tõsta- langetada, sa oled talle ebameeldiv või on ta rahutu

Tõstetud-inimene on umbusklik või šokeeritud

Langetatud-(koos kokkutõmbumisega)- viha Kulmude vahel ka 2 püstjoont

Suu

Pingul naeratus- võlts huuled, põial pingul, silmad kurvad või tüdinud

Kohatu naeratus- näit. kurva sündmuse puhul

Haigutamine-põgenemismehhanism, et mitte tegeleda raskete, valuliste või pingeliste küsimustega (mida ei taha)

Neelamine-võib näidata kadedust, lisaks veel ilmetud silmad, elutu hääle, pingul naeratus

Käsi suu ees- valetab või tahtmatus teiste juttu kuulata

Huulde hammustamine- sisemine viha, lisaks pea raputamine

Huulte niisutamine-valelikkus, väljendab närvilisust, vahel ka flirti

Naeratuse puhul pösed tõusevad, võltsnaeratuse puhul langevad suunur-

gad tahapoole, jätab põske kortsu- moonutatud naeratus

Põse hõõrumine-inimene kahtleb sinu öeldus

(järgneb)

Martin Sohberg.

(1839 - 1927)

19.sajandi kirjamees, rahva-loomingu publitseerija

Mart Sohberg (Martin Sooberg) sündis 25.novembril 1839.aastal Pärnumaal Võlla vallas. Hariduse sai ta Mihkli kiriku- ja vallakoolis ning Pärnu Ülejõe algkoolis, kus ta oli J.V.Jannseni õpilane. Viimase sulemehetegevus on Sohbergile innustavalt mõjunud, nagu ta ise tunnistas. Pärast kooli lõpetamist sai Sohberg koduvallas vallakirjutajaks. Hiljem, sooritanud vastava kutseeksami, 60 aastat Võlla, Audru ja Jõõpre valla rüügepanijana.

Mart Sohberg on tuttav eelkõige "**Laulutoojate**" ja "**Jututoojate**" väljaandjana: laule on ilmunud seitse, jutte kümme annet. Teosed olid rahva seas populaarsed. "Laulutoojad" sisaldavad regivärsilisi ja lõppriimilisi rahvalaule,

nende töötusi, samuti Sohbergi enese loomingut, eelkõige armulaule. Viimastest on paljud omakorda rahvasuus levinud ja aastakümneid käibel püsinud. 10-andelises "Jututoojate" seerias leidub muinasjutte, muistendeid, rahvapärismi, naljandeid, anekdootlikke elupildikesi ja tõlkepalasid. Kuulsamad neist olid "Essimene küla Juttutooja. Vana Raudjala kentsakad jutud Tiksu- Tõnu pleekaeas" (1874.a.). Kirjutas ka "Abielurahva südame peegel", "Siioni Ohvri-kannel" j.m.

Mart Sohberg suri 20.jaanuaril 1927.aastal Tõhelas Teoste külas, kus ta elas oma poja juures elu viimased 15 aastat. Maetud Uruste surnuaiale.

M.Sohberg. Armastuslaul.

Kuule, süda, mis sult küsin,
mis ma sind nüüd teha käsin!
Mis so töö on, ütle mulle,
et ma võiksin kosta sulle.

Armastada, vastan mina:
kas niisama oskad sina?
Ütle, kes so armukene,
kes so suurem rõõmukene?

Lauri Ann mo armukene
ja mo suurem rõõmukene,
tema roosa pale nukid
on kui kullast taadretükid.

Kus see armastus siis tuleb,
et ta nii kui tuli põleb?
Südamest ta üles tõuseb,
rõõmu sisse rindu jooseb.

Kõik, mis ilmas ilus näha,
kaob nii, kui sulab vaha.
Armastus ei lõpe mitte,
armastus ei kuku vette.

Kustub tuli, kaob vesi,
kibedaks läeb viimaks mesi,
armastus on kõige parem,
armastus on kõige vanem!

ÜKS ILUS PÄEV.

Kui seda raba ees ei oleks... ,siis oleksid Tõhela ja Aruvälja raamatukogud naabrid. Peale Võlla raba ühendab meid ka külalaulik **Mart Sooberg** (Martin Sohberg), kelle sünnist möödus 25.novembril 165 aastat. Nagu ikka naabritel kombeks, nii otsustasime ka meie koos juubelit pidada.

*"Täna lauba, kassie ime,
vällas põle kua nii pime,
kui ma korra lusti sõedan..."*

Rahvalauliku sõnade järgi alustasime meiegi laupäeval 27.novembril juubeliüritusega. Panime küünla ja lilled M.Soobergi mälestuskivi juurde, mis asub Soeva külas Silde talu juures, kus kirjamees sündis ja elas umbes 60 aastat. Järgmise küünla süütasime Uruste surnuaias, kus meie kirjamees puhkab oma igavest und 1927. aastast.

Ja nüüd naabrite juurde. **Silvi Rand** ootas meid Tõhela raamatukogu juures ja koos Tõhela rahvaga sõitsime Teoste

talukohta, kus M.Sooberg oma viimase eluperioodi poeg Jaani juures elas. Läbi sügava lume sumasime mahajäetud talu juurde, kus **E.Killing** ja S.Rand rääkisid mälestuskilde kirjamehe elust. Lahkudes jäid maha lilled ja kaks küünlasilma.

Kõigil ninad külmast punased, läksime Tõhela raamatukogusse sooja. Ilus remonditud maja, hästi sisustatud raamatukogu ja põnev muuseumituba. Muuseumitoas oli palju põnevat ja oleks veel tahtnud seal uudistada, aga külm ajas meid toast välja. Üllatuseks olid kaminasaalis kaetud kohvilauad. Küll oli mõnus end kaminasoojuses soojendada, kuulata M.Soobergi sõnadele tehtud laule ja luuletusi.(Trükis on ilmunud ligi 252 laulu).Suur tänu pererahvale, kes meile nii õdusa olemise korraldasid.

Külastasime Tõstamaa mõisakooli - imeilus maja. Omaette vaatamisväärsuseks olid toredad laste käsitööd.

Selistes ootas meid **Alex Trope** ja ilus lummemattunud kirik, külastasime ka muuseumituba ja külatuba. Imetlesime Alexi tegemisi ja tema energijat uute plaanide loomisel. Suur tänu Seliste rahvale, kes võtsid meid nii lahkelt vastu ja soovime, et teie plaanid kõik täituksid ja rahaliseks toetuseks oleks lahti kõigi fondide ukсед.

Jälle on kätte jõudmas imede ja ootuste aeg- paljude inimeste soovide täitumise aeg.

Nüüd on see aeg, mil tahaks jagada parimaid tundeid kõigi heade sõpradega, tänada südamest alati rõõmsameelset ja töökast Silvit, kes meile nii toreda sünnipäeva korraldas.

Soovime imeilusat jõuluaega üleraba vallarahvale ja ilusaid ühisüritusi. Aruvälja raamatusõprade nimel

Malle Kiis.

Keskkonnakoolitusel osalejad ja teised loodushuvilised

Detsembrikuus tahtsime kõigi huvilistega minna Lindi sood avastama. See matk aga lükkub edasi, kuna soo on praegu väga märg ja ohutuks ekslemiseks parajat külma ilma ka pole. Vast läheme siis Pärnu-Tõstamaa tee äärde jäävasse sohu hoopis märtsis või aprillis - siis, kui lumi enam-vähem sulanud aga samas raba veel alt külmunud. Kerge liikuda, aga loodus juba tärkamas. Anname sellest planeeritavast laupäevasest retkest siis kindlasti vallalehes ka ennem teada.

Raine Viitas

TÕHELA LOOMAARSTI TEATED :**TÄHELEPANU! SUURENENUD MARUTAUDI OHT**

Alates eelmisest aastast on Eestis mitmekordselt suurenenud marutaudi haigestumine nii mets- kui koduloomadel. Marutaudi epideemia on jõudnud ka Tõstamaa-Varbla piirkonda. Alates 2003.a. oktoobrist kuni tänaseni on siin esinenud 14 haiguskollet ja üks farm on jätkuvalt marutaudiga karantiinis. 9 kährikul, 2 rebasel, 2 veisel, 2 koeral ja 1 kassil on marutaudi diagnoosi kinnitanud laboruuring, lisaks veel paljudel metsloomadel on diagnoos pandud kliiniliste tunnuste põhjal. Marutaudi on esinenud üle kogu piirkonna (Muriste-Paatsalu-Aruküla; Kärü-Kidise-Kanamardi; Tõhela-Alu-Männikuste-Ermistu-Lõuka; Peerni-Kavaru) ja levik on kiire ning etteaimamatu.

Marutaudi tunnused:

Marutaudi võivad nakatada kõik loomad ja inimene, tegemist on **ravimatu ja alati surmaga lõppeva** viirushaigusega, mille puhul on ainukeseks tõrjemeetmeks õigeaegne vaktsineerimine. Marutaudi puhul tabandub närvisüsteem, see tõttu on algul tegemist ärevuse ja agressiivsusega (loomad ründavad ja vigastavad nii ennast kui teisi), mis vaheldub loidusega, ebatavalise käitumisega (metsloomadel hirmutunde kadumine inimeste ja koduloomade ees, rändamistung), see järel tekivad krambid (väriseimine, seedehäired) ja halvatused (tüüpiline on neelulihaste halvatus tõttu tekkiv pidev süljevool suust), mis lõpevad surmaga nädala jooksul. Tavaliselt nakatuvad koduloomad haige metsloomaga kokku puutudes (söövad korjust, purelevad, saavad kokku haige sülje või eritistega).

Peiteperiood kontaktist haigega kuni haigestumiseni on tavaliselt 10 päeva (kiskjaliste puhul) kuid võib olla ka kuni 6 kuud (veiste puhul), see järel ilmnevad kliinilised tunnused. Nakatunud loom ise eritab viirust sülje ja eritistega (ka piimaga) ja on nakkusallikaks juba enne kliinika ilmumist. Kuna praeguse epideemia puhul on marutaud levinud väga kiiresti ja laialdaselt, siis on kulg enamasti üliäge: väliselt on loom terve olekuga (korralik karvkate, hea toitumus) ja kõik klassikalised marutaudi tunnused ei jõuagi ilmneda, nii et looma ohtlikkuse üle tuleb otsustada, kui tema käitumises ilmneb kas või üks kahtlane viide (näiteks metsloomade puhul kontakti otsimine koduloomadega, õue või hoonetesse tungimine, tardunud „hull“ pilk,

süljevool, vigastused või verejäljed suus või kehal, loidus, lamamine, roomamine, sihitu liikumine). Kõige sagedasemad on juhused kus kährik või rebane tuleb õue koera juurde või trügib hoonetesse; kui kass või koer saavad hammustada või hammustavad ise metsloomi; kui haige metsloom süljega saastatud karjamaal sööb rohtu veis või haige loom käib laudast läbi ja saastab süljega heina, vee või sõime. Just viimased variandid on ohtlikud, kuna siin jääb kontakt märkamata ja ei ole võimalik haigestumist ennetada.

Kuidas tegutseda marutaudi kahtluse korral:

Tegutsemise marutaudi kahtluse ja marutaudi korral kehtestab vastav **tauditõrje eeskiri**, mis on seaduse jõus ja kuulub seega kohustuslikult täitmisele, sellest juhendub volitatud loomaarst ja seega tuleb tegutseda tema täpsete korralduste järgi, mingit oma äranägemise järgi talitamist siin olla ei saa, kuna tegemist on eriti ohtliku nakkushaigusega.

Kui avastate õues, hoones või karjamaal eelpool kirjeldatud metsloomi, siis tuleks ta hukata võimalikult kiiresti ja ohutult (mahalaskmine kõige sobivam, kuna siis on välditud otsene kontakt loomaga) selleks paluda appi kohalik politsei või jahimehed. Sama kehtib ka ebanormaalselt käituma hakanud kodulooma kohta, kes tuleks enne isoleerida (fikseerida ketiga, puuriga või panna eraldi kinnisesse ruumi) et loomaarst saaks ta üle vaadata, kui aga viide marutaudile on olemas ja loom on ümbrusele ohtlik, tuleks kohe hukata. Kui loom on hukatud või avastate ta juba surnuna, siis kohe teatada loomaarstile, kes võtab ajuproovi. Seejärel tuleb korjus põletada koos kõigi saastunud asjadega. Kui loomaarst ei saa lähiajal tulla, siis tuleb korjus pakkida (kindad käes mitmesse prügikotti) ja toimetada loomaarsti juurde või otse Pärnu Veterinaararstikeskuse, kust saadetakse proov edasi Tartu või Tallinna veterinaarlaborisse. Edasise tegutsemise määrab labori vastus, mis saabub 1-2 päeva jooksul (v.a. puhkepäevad). **Kui vastus on positiivne**, siis tuleb kõik inimesed ja koduloomad, kes olid kontaktis (puutusid või said hammustada) või võisid olla kaudselt kontaktis (puutuda kokku haige looma vere, sülje või muude eritistega või haigega kokkupuutunud koduloomaga) **vaktsineerida koheselt**. Inimesed pöörduvad selleks perearsti

juurde või otse nakkushaiglas. Loomi vaktsineeritakse kui nad on olnud vaktsineeritud viimase aasta jooksul, kui on aga tegemist teadmata staatusega või vaktsineerimata loomadega, siis nad tuleb hukata või karantiinida. Põllumajandusloomade saadusi ei tohi kasutada karantiini ajal ja suurfarmi puhul on see majanduslik katastroof lisaks ohtlikule epizootoloogilisele olukorrale.

Kuigi meedias on korduvalt avaldatud, et riik korraldab tasuta marutaudi korral rakendatavaid meetmeid, puudutab see ainult osaliselt tasuta vaktsiini eraldamist ja proovi transporti Pärnust Tallinna või Tartu. Kõik muud kulud, millest minu piirkonnas olulisimaks on transport suurte vahemaade tõttu, tuleb kanda loomaomanikul.

Marutaudi kahtluse korral helistage loomaarstile 4457817, 53427359 või veterinaararstikeskuse 4471615.

Marutaudist hoidumiseks tuleb kord aastas vaktsineerida koerad ja kassid marutaudi vastu, kuna nemad on kõige vastuvõtlikumad ja kõige potentsiaalsemad metsloomadega kontakti sattujad. Kuna aga praegu on tegemist suurenenud ohuga, siis soovitatakse vaktsineerida ka põllumajandusloomad. Kõne alla tulevad just karjamaal käivad loomad, eriti need, kes on vabapidamisel ja aastaringelt väljas.

Koerte ja kasside vaktsineerimine on kohustuslik, maksab 10.- (+ transportiduku) ja selle kohustuse mitte-täitmine võib tuua omanikule väärteo trahvi.

Põllumajandusloomade vaktsineerimine on soovituslik, maksab 20.- (+ transportiduku). Vaktsineerida võib kõiki loomaliike, ei ole kitsendusi saaduste kasutamisel ja ei ole esinenud tüsistusi.

Koerte ja kasside igaaastane vaktsineerimine Tõstamaa-Varbla piirkonnas toimub traditsiooniliselt juuli kuus, kui teen süstimisringi läbi valla. Alati on võimalik tellida loomaarst ka koduvisiidile või tulla ise koeraga loomaarsti juurde. Palutakse ka, et möödasõidul astuksin läbi, sel juhul tuleb arvestada, et möödasõit võib sattuda ajale kui loomaomanik ei ole kodus ja nõnda venib asi järjest edasi ja läheb meelest, kindlam on ikkagi tellida eraldi visiit.

Tõstamaa-Varbla volitatud loomaarst
A. Ärmpalu-Idvand

Õnnitleme detsembrikuu sünnipäevalapsi!

Aeg ei peata aastate sõudu.

Jääb vaid soovida tervist ja jõudu!

HERMANN ANSPAL	91	NIKOLAI KÖSTER	72	LINDA EINOLA	65
LEIDA PEENOJA	75	LAINA ÜLEM	71	MAIMU JUHKAM	60
VILMA KÕRVEMAA	74	AINO LAPP	70	MILVI VAPPER	60
ELLEN LUBERG	74	EERI RAHUMÄE	70	ELISABET VESIK	60
LEILI KARU	73	ELNOR-HEIKI RAND	70	TIIU RAAVIK	55
		VAIKE ABRAM	70		

Tervitame uusi vallakodanikke!

PIRET ja JANEK PRESS –

poeg MARKUS sünd. 13.11.2004.a.

SANNA NUUT –

poeg MAIROLD sünd. 03.11.2004.a.

KRISTIINA KIVISILD ja MATI KÄÄR –

poeg MAARJO sünd.04.11.2004

Tõstamaa Rahvamaja kutsub:

laupäeval, 18. dets. kl. 20.00

JÕULUPIDU

meeleolu-kontsert
tantsumuusikat pakub ans. "MOSQUITO"

Eelmüügi pileteid küsi Tõstamaa raamatukogust: 35.- kr.
õpil., pension. 25.- kr. Samal õhtul pilet 50.- kr.

neljapäeval, 30. dets. kl. 12.00

TÕSTAMAA VALLA PENSIONÄRIDE AASTALÕPU-PIDU

Üllatuskülalised
Tantsumuusikat teeb ans. "Treffunx"
(T. ja V. Soomre)

Osalemisest anna teada tel. 44 96 180 ,44 96 256

Buss väljub:

10.00 Kavarust	11.10 Alult
10.15 Pootsist	11.25 Kirastest
10.20 Munalaiust	11.30 Tõhelast
10.35 Selistest	
10.40 Jaani poe juurest	11.50 Kastnast

1. jaanuaril 2005.a.

TANTSUGA UUDE AASTASSE Tõstamaa Rahvamajas alates kl. 00.30

Muusikat Tõstamaa ansamblitelt ,
plaate tulevad keerutama M. Koitla & M. Must Pärnust
Muusikat kõigile!
Pilet 20 kr.

Õnnitleme

Aino Lapp'i
juubeli puhul.
Majarahvas

Otsime

oma klientidele **kinnistuid**.
Kiire ja korrektne asjaajamine,
oodatud kõik pakkumised.
Info tel:58012825

Jõulujumalateenistus

Tõstamaa kirikus
24 detsembril kell 16.00
Teenib Tiina Janno

Teade üliõpilastele.

Palume registreerida end vallavalitsuses üliõpilaste registri koostamiseks.

Vajalikud andmed : nimi, isikukood, kõrgkool, eriala, kursus, kontaktandmed.

Registreerida saab meilil vald@tostamaa.ee , telefonil 4496180 või kirja teel (Sadama tee 2; Tõstamaa 88101).

Vallavalitsus

Tervislik jõulukink sõbrale!

Tõstamaa Taastusravi pakub
kinkekaarti väärtuses 50.- 200.- kr.

Sisaldab: massaaž, augud (kõrva-, nina-, naba-, jne.) omal valikul.

Tellimine tel.56214864

**Tõstamaa
valla
ajaleht**

Toimetus:

Lea Rannik Tõstamaa Raamatukogu
Ülo Lepik
Trükkinud OÜ Hansaprint

tel.44 96 184

lea.rannik@mail.ee
lo.lepik@mail.ee